

15. Źródła do dziejów rozgraniczenia diecezji lacińskich w Cesarstwie Rosyjskim w połowie 19 wieku. – Lublin, 2000. – T. 1. – Cz. 1. – S. 44.

Abstract:

Vasil Faifura. REGIONAL GEOGRAPHIC ESSAY OF SACRAL OBJECTS OF VILLAGE SYVIROGI OF KHMELNYTSK REGION AND ITS OSCILLAR.

Local studies of the sacred objects of the village of Syvirogi of the Khmelnytsky region and its environs, history and distribution of churches, memorials, cemeteries, places related to the religious life of the village were conducted. The history, destruction and restoration of sacred objects of the village are explored.

Key words: local lore studies, sacred objects, village Syvirogi, Khmelnytsky region.

УДК 91:94 (477.84)

ГЕОГРАФО-КРАЄЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА С. ІЛAVЧЕ

Леся Царик

ТНБК ШЕЛ №9 ім. І.Блажкевич, м.Тернопіль

Tsaryklesya@gmail.com

Подано короткий опис природних умов і ресурсів. Висвітлено дані з історії села Ілавче Тербовлянського району, обґрунтовано основні етапи його появи та історичного розвитку з давніх часів і до сьогодення. Проведений аналіз географічного положення, гіпотези щодо походження назви села, визначних пам'яток, відомих уродженців та мешканців села тощо.

Ключові слова: село Ілавче, географо-краєзнавча характеристика, природні умови, історія, постаті.

Вступ. В наш час особливо важливим є відродження духовності, моральності, національної свідомості людини, формування у неї рис високої громадянськості.

На сьогоднішній день актуальними та необхідними є питання всебічного пізнання, вивчення свого рідного краю, зокрема вивчення природних, економічних, демографічних та етнографічних особливостей, історії та сучасного стану розвитку території.

Нагальними є потреби необхідності усестороннього вивчення невеликих територій в межах конкретної області та в межах України загалом.

Висвітлення на науковому рівні особливостей розвитку природи та суспільства, безпосереднє виявлення невідомих фактів історичного формування території села Ілавче Тербовлянського району Тернопільської області, оприлюднення досліджених тенденцій, при опорі на статистичні та фактичні матеріали сприятиме формуванню уявлень про виникнення та перебіг причинно-наслідкових зв'язків та поповненню конкретними знаннями території рідного краю.

Село Ілавче – це територія з мальовничими куточками природи та екзотичним природним світом, родючими ґрунтами, надзвичайно сприятливими умовами для розвитку високопродуктивного сільського господарства, це земля в історії якої відображено багатовікові страждання і боротьбу українського народу за своє визволення і створення незалежності свого рідного краю.

Матеріали цієї роботи висвітлюють ряд особливостей розвитку села Ілавче Тербовлянського району, зокрема формуванню його території, природних умов і ресурсів та охорона природно – ресурсного потенціалу, дослідження історії заселення території людьми, про їх господарську діяльність.

Крім того, матеріали роботи можна застосувати на уроках географії та біології, та в позакласній роботі з учнями, адже вони допомагають краще пізнати свій рідний край та його місце в державі, виховати повагу до Батьківщини та до різних поколінь людей, сформує патріотичні почуття, гідності життя на славній землі, сформує мовну, естетичну, екологічну культуру людини, змусять дбати про добробут рідного краю і примноження її багатства.

Знати про давноминуле своєї батьківщини, свого рідного села, міста чи родини – є святым обов'язком кожного члена спільноти. Це має бути аксіомою кожного культурного народу й нації. Є багато народів, що мають свою довгу і безперервну й державну традицію. Вони кладуть велику вагу на вивчення свого давноминулого, своєї культури, звичаїв і традицій, та передачу цих знань наступним поколінням.

Адже історична спадщина, зокрема, пам'ятки культури й архітектури нашого краю – велика, але поруйнована часом, варварською рукою наїзників, байдужістю керівних чиновників, потребує неабиякої пильної уваги.

Географічне положення. Село, центр сільської ради. Розташоване на берегах р. Сорочанка (ліва притока Гнізни, басейн Серету та Дністра), за 13 км від районного центру і найближчої залізничної станції м. Тереховля. До села належали хутори Кругляк, Острівець, Шенгера. Географічні координати: 49° 21' пн. ш. 25° 51' сх. д. Територія - 10,78 кв. км. Дворів - 602. Населення - 1383 особи (2014 р.).

Геологія та рельєф. Територія села як і всієї області розташована в межах Волино - Подільської плити, яка є частиною давньої Східно - Європейської платформи. Вік цієї платформи становить понад 500 млн. років. Вона належить до найдавніших ділянок суші. Давні докембрійські породи поховані під осадовими породами протерозою, палеозою, мезозою та кайнозою, товща яких 1500-3000 м.

Девонські відклади залягають поверх силурійських. До них належать аргіліти, пісковики, алевроліти, вапняки. Ці відклади дають змогу стверджувати, що в ранньому девоні територія села, як і області, була приморською рівниною.

Оскільки в юрський період територія села, як і області в цілому, була суходолом, відклади юри тут майже не спостерігаються.

Протягом неогенового і четвертинного періодів кайнозойської ери поверхня села, як і всієї області, формувалася під впливом вивітрювання, а також текучих вод.

Вивітрювання корінних порід (крейди, мергелів) призвело до утворення лесів. На лесових відкладах утворюються чорноземні ґрунти. Відклади неогену поширені у вигляді вапняків та пісковиків.

Сучасний рельєф села Ілавча сформувався відповідно до геологічної будови та історії розвитку земної кори. Рельєф села в основному рівнинний, подекуди спостерігаються горби та западини.

На так званій Поплаві спостерігається понижена ділянка, де акумулюються атмосферні опади, і це сприяє надмірному зволоженню ґрунтів, призводить до оглеєння чорноземів. Раніше ця ділянка була затоплена водою і утворювала невелику водойму.

Клімат села Ілавча, як і кожної ділянки на поверхні Землі, формується під впливом радіаційних умов, атмосферної циркуляції та географічних факторів.

Радіаційний режим території характеризує величинами радіаційного режиму. Циркуляція атмосфери на території села характеризується частими вторгненнями повітряних мас Атлантики і таким же частим проходженням циклонів. Помітний тут вплив континентального і навіть арктичного повітря, а також антициклонів, особливо східно – європейських. Переважає західний перенос повітряних мас, що зумовлює перевагу західної чверті горизонту над вітрами східної чверті.

Частіше спостерігаються вітри північно – західних і південно – західних напрямків, а найменше північних та південних.

Територія села має помірно – континентальний клімат із не спекотним літом, м'якою зимою і достатньою кількістю опадів. Він сформувався під впливом різноманітних чинників. Головним з них є географічна широта, з якою пов'язана висота сонця над горизонтом і величина сонячної радіації, що надходить на поверхню села.

На територію села Ілавча надходять повітряні маси з Атлантичного океану. Взимку вони приносять потепління, відлигу, велику хмарність, опади у вигляді дощу або мокрого снігу. Влітку – прохолодну, хмарну та дощову погоду. Навесні і на початку осені на територію села проникає континентальне арктичне повітря, яке приносить різке похолодання. Взимку сюди вриваються повітряні маси зі сходу Євразії, які приносять холодну погоду.

Тереховлянський район входить до складу Центрального агрокліматичного району області, який називають “холодним Поділлям”. Так і в Ілавчі, незважаючи на те, що тут найкоротше і найхолодніше літо, найбільше днів із сніговим покривом, порівняно з Північним і Південним районами.

Середньорічна температура тут становить +7 С. Середня температура січня сягає –5,5 С, а липня - +16 С. Близько 25% літнього сезону має середньодобову температуру вище +25 С.

Село Ілавче знаходиться в зоні значного зволоження. Середня кількість опадів складає 620 мм. Особливо дощовими є три літніх місяці. У літній період часто бувають зливи, нерідко – грози, а іноді – град. Взимку опадів у 2,5 – 3 рази, а восени і навесні в 1,5 – 2 рази менше, ніж влітку.

Впродовж року на території села переважають західні повітряні маси. Швидкість вітру коливається від 4,5 до 6,0 м/с. Сильні вітри дмуть рідко, найчастіше – взимку і навесні. Зима триває близько 112 днів. Сильні морози бувають рідко. Досить характерні для сезону відлиги, тому сніговий покрив нестійкий.

На території села Ілавча спостерігаються небезпечні погодні умови та явища. У червні – липні

інколи випадають сильні дощі, які називають зливами. Часто дощі поєднуються і сильним вітром, блискавкою, градом. Також нерідко бувають сухоті, які призводять до посухи. Іноді взимку спостерігаються значні снігопади. Нерідко ці несприятливі погодні явища завдають шкоди сільському господарству.

До **водних ресурсів** відносяться поверхневі та підземні води, їхні запаси, особливості протікання залежать від клімату, рельєфу, складу гірських порід. До поверхневих вод відносять ріки, озера, водосховища, болота.

Єдиною річкою, яка протікає через територію села Ілавче є потік Сорочка, який тут бере свій початок і є лівою притокою Гнізни.

Його довжина становить 12 км. Сорочку живлять переважно талі снігові та дощові води. Паводків та повеней не спостерігається, оскільки потік на сьогодні перебуває в стадії пересихання.

На окраїні села є невеличкий став, історія його походження заключається в наступному: в давні часи в Ілавчі жив граф Старшинський, що збудував пишний палац в селі та прекрасний парк з рідкісними деревами, кущами та квітами. Сам він перебував у Відні, а його маєток орендував жид Карцев. До сьогоднішніх днів зберігся тільки невеликий став і вільховий гайок. Площа його становить 2864 м кв., а середня глибина - 2 м 50 см.

На місцині Поплави акумулюється багато води, яка утворює болото. Болота здебільшого низинні, живляться підземними водами.

На околиці села є молоді насадження дубово – грабового лісу Воно займає горбисті ділянки, вкриті лесовими суглинками. Деревостій цього новонасаженого лісу складається з дуба звичайного, граба, ясена, клена польового, липи, берези, рідше – осоки. Підлісок розвинений дуже слабо, оскільки це молодий ліс. Він представлений ліщиною, вовчими ягодами. Трав'яний покрив: осока волосиста, яглиця, папороть, копитняк європейський, маренка запашна, перлівниця поникла, осока лісова, підмаренник весняний, медунка темна. Неподалік ставу є невеликої площі насадження вільхи, а також кущі лісової малини. На цьому місці доцільно створити заповідний об'єкт.

Історія села. Легенда про походження назви села Ілавче. За легендою, назва села походить, від першого поселення, яке було розташоване між двома річками, що утворювали вила; тому поселення спочатку називалося Вилавче (між вилами двох річок), а згодом трансформувалося в Ілавче. За іншою версією, від імені першопоселенця Іллі. Науковці виводять назву від слов'янського слова "іл" - мул, родюча земля.

Коли гетьман Богдан Хмельницький завдав полякам поразки під Пилявцями, жителі Ілавче піднялися на повстання і зруйнували панські маєтки. 1648 р. кількатисячний селянський загін, в якому були жителі навколишніх сіл, під керівництвом Федора Бориславського захопив Тербовлянський замок і випустив з підземелля в'язнів. Це було одне з перших і найбільших народних повстань на західноукраїнських землях.

Перша дяківська школа була заснована тут ще в 1812 р. У 1914 р. директором 2-класної школи працював Людовік Божемський. У 1939 р. директором призначили Михайла Боднарука, в школі працювало дев'ять учителів, навчалося 379 учнів. Класи розташовувались у поміщицькому будинку Гуриша, на Кругляку (Юзифівка), на Причепках. Вихідець з села Василь Коваль закінчив університетські студії з богослов'я та філософії, мав велику бібліотеку, в т. ч. перший "Кобзар" Т. Шевченка, "Русалку Дністрову" та іншу рідкісну літературу; згодом помер в еміграції в Німеччині. Дяком у селі був Хаджай, його син закінчив учительську семінарію.

Як свідчать документи, дерев'яна греко-католицька церква Святої Трійці в селі збудована у 1719 р. (парохами тоді були оо. Лелевель і Глинський), а нині діюча церква св. апостола Івана Богослова споруджена у 1873 р. (її розписували: перед Першою світовою війною о. Юліан Борачок, а перед Другою світовою війною - його син художник Северин Борачок). Храм оздоблювали різьбою венеціанські майстри. Дзвіниця була подібна до Софіївської в Києві, при ній був місцевий музей. Увесь кошторис будови становив 33 000 злотих, значну частину з яких пожертвував Граф Дульський (похований у гробівці на церковному подвір'ї).

Народним героєм села є отець Йосиф Райх, на честь якого тут названо одну з вулиць. У 1923 р. він був призначений на парафію в Ілавче, де став організатором "Просвіти" (її довголітній керівник), молодіжної організації "Луг", "Захоронки", гуртка "Сільський господар", дитячого і дорослого хорів, духового оркестру, різних аматорських гуртків. Польська влада ненавиділа Й. Райха, і його схопили, скрутили руки колючим дротом, прив'язали до коня і вирушили у с. Боричівка, де жорстоко замордували. Дружину з трьома дітьми в 1944 р. вивезли у Сибір, і всі вони померли на заслання; син Володимир, надрайоновий провідник пропаганди ОУН, вбитий в бою з військами НКДБ в 1944 р., син Ярослав повернувся у с. Ременів Буського району.

З ініціативи о. Івана Білинського у 1891 р. засновано філію товариства "Просвіта", де молодь і старші жителі вивчали історію рідного краю; 1896 р. збудовано першу хату-читальню, організовано струнний і духовий оркестри, створений сільський хор, у 1909 р. споруджено нову хату-читальню "Просвіти". Від 1907 р. в селі діяли філії товариств "Січ", "Сільський кооператор", "Згода", "Огнева сторожа", "Рідна школа", при церкві - товариства Тверезості, Святої Євхаристії. Тоді ж було надруковано книжечку "Історія села Ілавче".

Рис. 1. Духовий оркестр «Просвіта»

На початку 20 ст. в селі було 5 фільварків: Кацовий, Поплавський, Дубинецький, Лошнівський та Шиманів; гуральня і три корчми, біля Крукового мосту працював водяний млин. У 1914 р. російські війська випустили всю горілку в став і знищили приміщення гуральні.

До 1918 р. велика земельна власність належала Кацові; частину своїх угідь він здавав в оренду Шатурському. Після 1917 р. жителі села Микола Деркач, Кирило Задорожний, Микола Маслій і Параненька організували антипоміщицький виступ, убили поміщика Каца, а маєтки поділили між селянами-наймитами. У село прибули карні загопи поліції, людей побили, стратили Кирила Задорожного; Микола Деркач втік у Чехію, Микола Маслій - у Наддніпрянську Україну.

У 1909 р. провідними діячами села були о. Юліан Борачок, а також Греськів, Грушецький, Дзюба, Кліщ, Коваль, Пігович, Посмітюх та інші. 1923 р. засновано кооперативу, 1926 р. - ще дві кооперативи.

У Легіоні Українських Січових Стрільців воювали жителі Ілавче, зокрема Теодозій Яворський (1897 р. н.); пізніше в УГА - Петро Греськів, Олексій Коваль, Йосип Сивак та інші. Усі вони були активними членами товариств "Просвіта", "Рідна школа", Повітового Союзу кооперативів. На сільському цвинтарі у 1918 р. було поховано 40 січових стрільців. 1893 р. у село прибув о. Яворський. Його сини - Теодозій (вбитий у бою біля р. Стрипа), Зиновій і Хризантій здобули вищу освіту стали старшинами УСС та УГА. Від 1922 р. в Ілавче діяла згуртована організація січовиків, яка нараховувала 19 осіб, серед них член УВО Андрій Посмітюх, духовний наставник і пропагандист УВО Ілля Посмітюх. У 1929 р. громада села на церковному подвір'ї встановила пам'ятний знак на честь односельців, полеглих у Першій світовій війні.

У 1926 р. в Ілавче проживало понад 4000 мешканців, переважна більшість яких були українці, близько 500 - поляків і 60 родин євреїв.

Від вересня 1939 р. Ілавче - під радянською владою.

Від 7 липня 1941 р. до 22 березня 1944 р. село - під нацистською окупацією.

Після другого приходу радянської влади понад 160 хлопців та дівчат зголосилися в ОУН та УПА; з них - 96 осіб заарештовано, багато померли під час допитів у тюрмах НКВС і МДБ. Більше п'ятдесяти загинуло в боях біля рідного села і майже всі поховані на місцевому цвинтарі.

В Ілавче діяли курси медсестер районного проводу ОУН, якими керувала станична, а згодом

очільниця районного Українського Червоного Хреста Марія Стечишин ("Зірка") з Глещави. Ольга Каракуць та Ольга (прізвище не встановлено) загинули в бою під час облави. 19-20 січня 1945 р. в Ілавче відбулися бої між повстанцями під керівництвом підрайонового провідника Йосипа Канюги ("Карпа") та 22 енкадебістами. Загинули окружний провідник "Ручай", бойовики "Явір" (із с. Глещави) та Іван Бабій ("Лебідь" із с. Великий Говилів), з місцевих - підрайонований провідник Петро Русин ("Нечай"), Михайло Маційовський. Тоді ж енкадебісти розстріляли мирних жителів Володимира Янішевського, Йосипа Шиккульського, Василя Янішевського, Василя Любу, В. Гоцуляк, О. Гоцуляк, М. Мальчос, М. Марійського, Йосипа Покропивного та спалили село. Згодом у бою на подвір'ї Степана Видія між підрозділом НКДБ та повстанцями, яких видав місцевий зрадник, загинули дочка господаря Ганна, Іван Видій, Іван Зелененький ("Птах"), Йосип Русин ("Острій") і "Махно" (прізвище невід.); у 1990 р. цих героїв перепоховано на місцевому цвинтарі. На Піддубині в криївці загинули надрайоновий провідник с. Ілавче Василь Зелінський ("Чорнота"), командир боївки Іван Джус ("Вихор"), Михайло Сарака, невідомий бойовик та господар дому. Про ці та інші події йдеться в збірці віршів, пісень та літературних нарисів Я. Шикули "Гірка істина", «Від предків до нащадків». Із мобілізованих на фронті німецько-радянської війни чоловіків 33 загинули, 35 пропали безвісти, подальша доля 17 невідома; крім того, 53 чоловіків, яких видали зрадники, заарештували вже в Білій Церкві на Київщині, звинуватили у зв'язках з повстанцями й засудили всіх на 10 років ув'язнення; 32 з них загинули у Караганді, Кенгірі (Казахстан), або у вагонах дорогою до місць ув'язнення.

1950 р. у селі організовано три колгоспи, котрі у 1952 р. об'єднали в один; до нього у 1977 р. приєднали господарство с. Сороцьке; 1992 р. колгосп перейменували у КСП "Урожай", утворено ФГ "Воля" та "Україна". Нині селянські паї орендують ПАП "Топільче" і ПОП "Іванівське". У 1961 р. збудовано приміщення школи, а в приміщенні старої школи у 1962 р. розмістили перенесену зі с. Сороцьке лікарню, яку 1996 р. реорганізували у лікарську амбулаторію. За головування Михайла Лемішки в 1985-1995 рр. у селі оновлена тваринницька ферма, побудовані адміністративний будинок, 3-поверхове приміщення під магазин, заготівельна контора та дитячий садок.

У 1995 р. вчителька Ліліана Шубала заснувала осередок Всеукраїнського товариства української мови ім. Т. Шевченка, згодом на його основі відродилося товариство "Просвіта".

Від 1996 донині амбулаторія (тоді дільнична лікарня) перебуває на повному фінансовому утриманні християнської місії міста Білефельд (Німеччина).

Приміщення лікарні розбудоване, капітально відремонтоване, лабораторія обладнана електричним та світловим мікроскопами та іншою необхідною апаратурою з Німеччини. На території лікарні працює Тернопільська громадська організація "Благодійність" (голова Ольга Герелюс), яка отримує від німецьких спонсорів допомогу. На відкриття лікарні були присутні гості з м. Тернополя Леонід Ковальчук – ректор Тернопільського державного медичного університету ім. І. Горбачевського, а також Валентин Хоптян – на той час голова Тернопільської облдержадміністрації, керівник благодійного фонду «Гуманітарна допомога м. Білефельд» Пітер Регер. (Німеччина.)

Є мурована греко-католицька церква св. апостола Івана Богослова (1873 р., реставрована 2012 р.), 11 "фігур" які розташовані по всій території села, в свій час фігури були зруйновані під час радянської влади, пізніше мешканцями села за власні кошти було відреставровано їх і встановлено на їх місця. 17-24 жовтня 2004 р. у церкві відбувалася церковна місія, де щоденно відправляли Службу Божу отці Редemptористи, а в неділю освятили місійний хрест. На сьогоднішній час священником в церкві Івана Богослова в селі Ілавче є отець Олег Маліброда, за його служіння було неодноразово проведено реставрацію храму, провів в церкві велику організаторську роботу, було створено братство Неостанної Божої Матері, головою братства було призначено Новосад Марію Романівну, сьогодні Шаль Надія Іванівна. Створено захристійну дружину куди залучені чотири хлопчики. Також створена дитяча Марійська дружина, керівником якої є вчителька Маційовська Наталія Михайлівна, туди входять дівчата і хлопці, які навчаються в школі. Щомісяця вони приступають до сповіді і причастя, для них пошиті спеціальні накидки які вони одягають на служіння. При церкві регінтом вже багато років працює Замоїський Богдан Михайлович.

Споруджено пам'ятники односельцям, які загинули у Першій світовій війні (1929 р.) та полеглим під час німецько-радянської війни (1966 р.), Тарасові Шевченку (1993 р.); встановлено пам'ятні знаки на честь скасування панщини (друга половина 19 ст.), "фігуру" "За тверезість" (1901 р.), символічну "фігуру", на якій викарбувано імена 17 борців ОУН і УПА, полеглих за волю України та ім'я священника Йосифа Райха; насипана символічна могила УСС (1990 р.), неподалік церкви знаходиться напівзруйнований костел.

Діють ЗОШ 1-3 ступенів, дитячий садочок, клуб (нині тут є духовий оркестр, жіночий вокальний ансамбль, дитячий ансамбль), бібліотека, амбулаторія загальної практики та сімейної медицини,

аптека, 6 торгових закладів. На в'їзді в село знаходиться, висипаний мешканцями, курган в пам'ять загиблих січових стрільців.. Під час відкриття кургану проводилося богослужіння, концертна програма школярів, а також на відкритті був присутній майбутній перший президент України Кравчук Леонід Макарович.

На околицях села є ставок, на одному березі ставка зростає штучно посаджений лісок який що року поповнюється новими саджанцями випускниками Ілавченської ЗОШ. В межах села знаходяться витоки річки Сорочанка, велика кількість потічків.

Жителі села займаються приватним сільським господарством. Вирощують злакові, технічні та кормові культури. Розводять велику рогату худобу, коней, свиней, кіз, курей, качок, гусей, кролів тощо.

Земельні паї здаються в оренду сусідньому ПОП «Іванівське». Дане підприємство на землях села Ілавче, вирощує такі культури: пшеницю, ячмінь, кукурудзу, горох, цукровий буряк, біб тощо. У 2005-2007 роках , село було газифіковане.

Персоналії. В Ілавчі народилися живописець у США Мар'ян (Маріан) Борачок (1912-1993), польська художниця Казимира Брикальська (1915 р. н.), вчений-філолог Петро Будівський (1941 р. н.), науковець Роман Горбатюк (1963 р. н.), громадський діяч, меценат Іван Зенчишин (1902-р. см. невід.), науковець Іван Костецький (1941 р. н.), науковець у сфері фізико-хімічних наук Богдан Кошовський (1940 р. н.), літератор у Канаді Іван Новосад (1886-1956), педагог у Канаді Михайло Новосад (1890-1968), працівник культури, журналіст, літератор Федір Пігович (1934-1981, автор слів пісні "Канни"), економіст, підприємець, меценат Марія Швалюк (1954 р. н.), педагог, літератор Ярослав Шикуча (1941 р. н.); місцева поетеса Дарія Степанівна Греськів (Козачок) (1938 р.н.), підприємець Швалюк Марія (власник мережі ресторанів і готелів у Криму, парфюмерної фабрики «Орхідея»), та дочка пані Марії Швалюк – Марина Петренко, яка є відомою кіноакторкою знімалася у таких відомих стрічках як: «20 років без кохання»; «5 хвилин до метро»; «Дума про Мазепу»; «Беглец»; «На горі» тощо. У 1889 р. в селі близько двох тижнів прожив, вивчаючи церковні архіви, письменник та громадський діяч Іван Франко; влітку 1901 р. протягом трьох днів у селі візитував львівський митрополит Андрей Шептицький. На півдні села в урочищі Дубина є ставок.

Топоніміка. Назви вулиць походять і від різноманітних, наявних там природних об'єктів.

Найдовша вулиця, яка проходить через всю територію села з півдня на північ носить ім'я Івана Франка. Олекса Яворський був одружений з сестрою Івана Білінського. В них на весіллі в Ілавчі був Іван Франко, який на той час працював над матеріалами архіву села Касперівці, а цей архів був при церкві в селі Ілавче. На одній з вулиць Ілавча було дуже багато садів і є, і тому, цю вулицю назвали Садовою.

На вулиці Зелена ростуть дуже багато дерев, з обох боків вулиці знаходяться зелені пагорби. Коли весною дерева розпускають листочки, зеленіли пагорби, то здавалось, що нічого не видно лише зелень дерев, все зеленіло, буяло. У селі є вулиця Нова, її назвали так тому, що вона утворилася не дуже давно і складається з нових будівель.

Найстарішими вулицями села є вулиці Малий Кут і Центральна. Назва цих вулиць походить від характеру їхнього розташування: Малий Кут є тупиковою вулицею села, а Центральна – центральною (серединною) вулицею села.

На північ розміщена вулиця Йосипа Райха, названа на честь отця Йосипа Райха, який найдовше працював у селі та був великим сподвижником культури і духовної справи. 15 квітня 1944 року після відправи в церкві його схопили кагебісти і жорстоко замучили в селі Боричівка. Біля церкви св. Івана Богуслова парафіяни обладнали символічну могилу і встановили фігуру, на якій викарбували імена 17 загиблих членів ОУН – УПА і священика Райха.

Цвинтарна вулиця знаходиться на схід від центру, назва якої пов'язана з цвинтарем, що міститься недалеко від неї. Одна із вулиць Ілавча дістала назву від місця її розташування, вона знаходиться на окраїні села, це Крайна вулиця. Зараз в селі Ілавче є вулиця названа іменем Іллі Дзюби, який був першим власником млина і молотарки в селі, а до Першої світової війни був довголітнім війтом села. Він був дуже дружелюбним і завжди допомагав односельчанам. Всі його поважали і шанували.

Не менш цікаві і різноманітні назви полів, так званих масивів. Наприклад, у Ілавчі збереглися такі їх назви: За Ставом, Кринички, Глиняники, Рудки, Причепи, Густий Кут, Микулин, За Городами.

Походження назв цих полів можна пояснити таким чином:

Назва "За Ставом" означає, що ця територія з прилеглими землями розташована поблизу ставу. На території, яка носить назву "Кринички" була величезна криниця, поряд з якою було впорядковано прало, де багато жінок одночасно могли прати білизну. Тут був збудований жолоб для поїння коней і худоби, він ніколи не замерзав навіть при сильних морозах. В селі Ілавче є глина, і та частина землі, де вона зустрічається названа "Глиняники". "Рудки" назвали тому, що на цій території є величезна

площина вкрита трав'яним покривом, де граються діти та випасається свійська птиця.

Територія, яка була добудована до села дістала відповідну назву "Причепи". Земля, де проходить густа сітка вулиць називається Густий Кут, тут будівлі побудовані дуже щільно одна від одної. Масив "Миколин" є віддаленою частиною села та знаходиться в стороні смт. Микулинці. Територія села "За Городами" носить назву відповідно до свого місця знаходження. Вона знаходиться за невеликими сільськими городами.

Отже, звідси можна зробити висновок, що народ села Ілавче співучий і вигадливий. Назви різноманітних об'єктів люди придумували керуючись особливостями даного об'єкту (поля, вулиці, ставу).

КРУГЛЯК - хутір, належить до с. Ілавче, розташований за 1 км від нього.

Названий на честь двох родин, які проживали там до 1939 р.

1952 р. на хуторі було 15 дворів, де проживало 63 особи.

Хутір існує донині, проте там ніхто не проживає.

ОСТРІВЕЦЬ - хутір, належав до с. Ілавче, розташований за 2 км від нього.

До 1939 р. там проживав Володимир Посмітюх. Нині не існує.

ШЕНГЕРА - хутір, належить до с. Ілавче, розташований за 1 км від нього. Нині не існує.

Висновки.

Виходячи із поставленої мети і завдань при написанні роботи, висвітлено наступні положення:

- особливості географічного положення села Ілавче,
- історико-географічні умови розвитку, зроблено аналіз історичного та економічного розвитку села, виділено фактори, які вплинули на його економічний потенціал ;
- досліджено топоніміку села;
- охарактеризовано населення с. Ілавче, його статеві-вікову структуру, сферу-обслуговування та культурно-освітній комплекс.

- дані матеріали мають вагомое значення у шкільній діяльності особливо при краєзнавчо-науковій роботі, обґрунтовано використання взаємозв'язків та взаємозалежностей природних компонентів, дано комплексну характеристику с. Ілавче у природно-історичному та соціально-економічному відношеннях та можливості використання матеріалів роботи при вивченні "Географії України" та "Географія рідного краю", «Фізична географія Тернопільської області» в роботі краєзнавчих гуртків.

Безумовно, проблеми, що нагромаджувались протягом десятиліть у с. Ілавче неможливо розв'язати за короткий термін, особливо з огляду на обмежені можливості держави. Але органи влади і насамперед місцева державна адміністрація має докладати для цього максимум зусиль.

Література:

1. www.oda.te.gov.ua/ternopilska/ua/5859.htm
2. Енциклопедія Українознавства: в 12-ти т. Гол. Ред. В.Кубійович, 1949-1985.
3. Заставецька О., Заставецький Б., Вітенко І. Рідний край. Тернопільщина. 5 клас. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001.
4. Заставецька О.В. Географія Тернопільської області. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001.
5. Заставецька О.В, Свинко Й.М. Тернопільська область// Географічна енциклопедія України. В 3-х т./ Редкол... О.М.Маринич(відп. Ред) та ін. – К.: "Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана", 1989-1993. т.3.: П-Я. – с.284-290.
6. Тернопільська область. Навчально-краєзнавчий атлас. – Львів ДУ "Львівська Політехніка", 2000.
7. Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область. Вид – во УРЕ,К., 1973.
8. Ярослав Шидула. Гірка істина.- Тернопіль: Джура, 2010. – 256 с .
9. Ярослав Шидула. Від предків до нащадків. – Тернопіль: Джура, 2014. – 400с.

Abstract:

Lesya Tsaryk. REGIONAL GEOGRAPHIC ESSAY OF VILLAGE YLAVCHE.

A brief description of natural conditions and resources is given. The data on the history of the village of Ylavche in Terebovlya district is elucidated, the main stages of its appearance and historical development from ancient times to the present have been substantiated. An analysis of the geographical location, hypotheses concerning the origin of the village name, sights, famous natives and villagers have been carried out.

Key words: village of Ilwache, geographic and regional lore characteristics, natural conditions, history, figures.